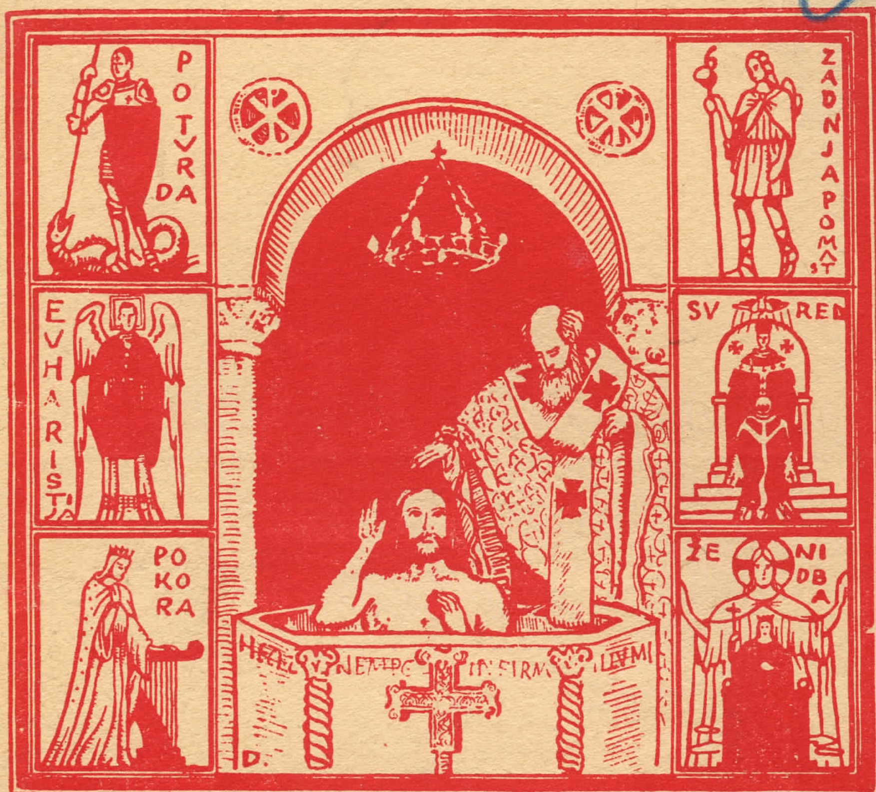
Poštarina plaćena u gotovu.

ŽIVOT S CRKVOM

LITURGIJSKI ČASOPIS

GOD. V. 1939 BR. 6.

ŽIVOT S CRKVOM

Časopis za liturgijsku obnovu
s prilogom »Sv. Misa za nedjelje i blagdane«.

Izlazi jedamput mjesečno prema crkvenoj godini. Dozvolom crkvene vlasti izdaje »Zvijezda mora« — Hvar, a uređuje: Sveć. Šime Kovačić, Hvar. Tisak Leonove tiskare - Split (zastupnik Josip Dadić).

Godišnja pretplata:

Časopis s prilogom 36.— Dinara
Sam časopis . . 24.— „
Sam prilog . . 12.— „

Pretplata se šalje: »Zvijezda mora« - Hvar (br. čeka 32.193).

Povjerenici koji raspavačaju barem 5 komada priloga, prodavaju 1 komad za 1 Dinar, a upravi plaćaju za svih 12 brojeva po 10 Dinara.

SADRŽAJ:

Sve povjerenike ovim pozivamo neka nam odmah dostave obračun i podmiru za prošlu godinu, a u buduće neka nam, ako ne mjesečno, onda **barem tromjesečno vrate sve nerasprodane primjerke lista i podmire račun za rasprodane.** Onim povjerenicima, **koji nam ne budu obračunavali i podmirivali račun** barem **tromjesečno, ne ćemo priznati običajni popust i obustavit ćemo im šiljanje lista.**

Radi nemara nekih ne možemo niti smijemo dopustiti da nam se dugovi povećavaju, te da budemo zbog njih — i proti svoj dobroj volji i nastojanju — prisiljeni obustaviti daljnje izdavanje lista. **Uprava »Život s Crkvom«.**

Liturgijsko shvaćanje sv. Mise

(Nastavak)

III.

PRAKTIČNI DIO

Iz svega ovoga slijedi, da moramo puk, vjernike približiti sv. Misi, da i on po uputama Pija X »moli misu«, a ne bilo što drugo preko Mise. Ne radi toga, što bi tobože sv. Misa nešto bitna pretrpjela, kad prisutni vjernici ne bi »molili Misu«, već radi toga, što to traži sama narav i duh sv. Mise. Ako je sv. Misa bitno, i prvotno, i temeljno Žrtva, koju, iako različito, ali stvarno prikazuju i svećenik i vjernici (Crkva!) i u kojoj se prikazuju i svećenik i vjernici (čitavo Mistično Tijelo Kristovo): zar nije to protivno duhu i naravi Mise — zajedničke žrtve! — da vjernici mole ili razmatraju nešto »treće« pa bilo to i »najpobožnije«, ali što nije izravno i intimno povezano s Misom? Vele nekoji: »Ničim se ne da dokazati, da bi vjernici *morali riječ po riječ* slijediti svećenika na oltaru, a najmanje pozivom na to, da je sv. Misa čin kulta«. »Riječ po riječ slijediti svećenika« uzevši to tako strogo valjda nitko ne traži, ali jest u duhu liturgije i Mise, da vjernici prate i izmole (usmeno ili samo mentalno) prvu molitvu dana i ostale *nepromjenljive* dijelove i da na njih odgovaraju kako je već naznačeno u misalu. I to se baš najviše dokazuje time, što je Misa zajednički čin kulta sviju. Ako je to ***kult sviju***, jasno je da ***baš narav toga čina*** traži da se ***razumom i srcem*** prati ono, što se ***u ime*** sviju govori i što svi kao zajednica čine! Nije racionalno

činiti nešto, a ne paziti umom i srcem. Ipak sasvim je drukčija aplikacija ovoga principa. Ako neki vjernik hic et nunc, radi bilo kojih razloga, nije sposoban da moli baš misu, ili je u pojedinim slučajevima neraspoložen za to, a raspoložen je za neku drugu vrst moljenja, ili ako se on — recimo — preko sv. Mise (i to možda dobar dio mise) ispovijeda (nadasve, ako je to u vidu Pričesti preko mise) nitko razborit ne može biti protivan tim pojedinačnim slučajevima, tim iznimkama, pa makar te iznimke bile i česte i radi možda čestih opravdanih razloga, koji to u pojedinačnim slučajevima traže ili svjetuju. Ali to nije ideal! A na svima je nama, da se taj ideal, koji je bio i praksa prošlih, a nadasve prvih vjekova kršćanstva, ostvari. Ostvarenje liturgijskog ideala može naići i na velike poteškoće. Ali svećenička je dužnost i svrha je ovih sastanaka, da se ta pitanja riješe i u život sprovedu. Pri uvođenju liturgičnog moljenja zahtijeva se velika razboritost i taktika. Ne smijemo, uopće bilo što, dignuti puku prije nego li mu nešto drugo i bolje pružimo. To znači, da ne smijemo reći puku: ne smijete preko mise moliti ruzarij, činiti razmatranje, pjevati pjesme, ispovijedati se i tomu slično prije nego li puk pripravimo na liturgijsko shvaćanje mise. Prije nego li mu protumačimo što je Misa; kako i on nju prikazuje; prije nego li mu protumačimo smisao obreda i ostalo, što se zahtijeva, da može umom i srcem sudjelovati u Misi i da mu se omogući da i na vanjski način sudjeluje pjevanjem, pjevajući izpočetka možda samo odgovore: Amen, Et cum spiritu tuo, i slično.

Ali što se tiče smisla i tumačenja misnih obreda moramo se sjetiti, da ne smijemo tu, štono se reče, mistificirati. Ne smijemo davati obredima ono značenje, koje oni nikako nemaju. Tako su n. pr. »pobožne neistine« (dakle ipak neistine!) ona tumačenja misnih obreda, koja nalazimo u mnogim molitvenicima, i koja bi trebalo svakako ukloniti. Treba i same »načine prisustvovanja sv. Misi« približiti liturgijskom duhu. *Tumačiti sve obrede ne spada na ovaj referat. Napomenut ću* samo *nekoje principe:* S liturgijskog i teološkog gledišta sasvim je ispravno i dobro povezati u našoj pameti žrtvu sv. Mise sa žrtvom na Križu; ali je neispravno i nije baš duboko ni solidno pobožno povezivati *svaki pojedini* obred oltara sa nekim događajem iz života i Muke Otkupitelja (Desloge: Études sur la signific. des choses liturgiques - Paris 1906, p. 336). Tim više što se sveti Čin oltara *izravno* povezuje sa svetim činom na Zadnjoj Večeri, a ne sa Križem: »Hoc (a to

je govorio Isus na Zadnjoj Večeri!) facite in meam commemorationem.« — »Ovo činite na moju uspomenu.«

Do Prikazanja Misa jest, općenito govoreći, uzdavanje hvale Bogu spominjući obično koje posebno Otajstvo Isusovo ili kojeg Božjeg Ugodnika. *Od Prikazanja* započinje prava, sveta *Actio* — Sveti Čin. U *Predslovlju* možemo sasvim razložito vidjeti neki obnovljeni Hvalospjev kako je i Božanski Otkupitelj činio malo prije nego li je prvi put On sam na Zadnjoj Večeri učinio čudnovati Čin pretvorbe. — *Mnogi znakovi sv. Križa* imaju općenito značenje: s poštovanjem treba tretirati sv. Hostiju i Kalež, po kojima se sakramentalno obnavlja žrtva Križa, eda u njima uzmognemo naći izvor svih milosti. Pojedinačni smisao mogao je biti u svom početku sasvim praktične naravi kao što su obično i svi obredi. — *Združenje* (comixtio) *svetih prilika zajedno:* Papa je prije slao česticu svete prilike kruha naslovnim Bazilikama i crkvama (Tituli) Rima, eda se naznači jedinstvo sviju s Kristovim Namjesnikom i kontinuitet jedne te iste svete žrtve. To i danas protumačimo vjernicima, kako ovaj obred, Pričest i čitava sv. Misa imaju da naznače i ostvare u svima jedinstvo ljubavi. To će, jer je istinito, više koristiti nego kojekakva samovoljna tumačenja. Osim toga ne treba li nam danas više nego igda veze jedinstva u ljubavi i u Euharistiji? Slično je *s liturgičnim odijelima* bilo svećeničkim, bilo oltarskim. I tu se sjećajmo, da su u svom početku bila u glavnom jednaka s građanskim odijelom vremena i mjesta. Zato ne smijemo ni tu pretjerivati s nekim nategnutim simbolizmom. — Ipak neće ništa smetati, da, dok se oblačimo, vidimo u liturgičnom, svećeničkom odijelu općenito neku pripravu za sv. Žrtvu, ili da se poslužimo onim smislom, koji izvire iz prigodnih molitvica, koje je Crkva propisala dok oblačimo pojedine dijelove ili dok se blagoslivljaju za liturgičnu porabu (kao na pr. tjelesnik, kalež itd.) ili dok nam se pružaju pri zaređenju (Vidi: Desloge o. c. p. 451 squ.). U *ono malo kapljica vode što se pridodaju vinu* gledajmo s Tridentskim Saborom imitaciju onoga, što je i Isus na Zadnjoj Večeri učinio, a možemo sasvim opravdano vidjeti predodžbu protekle krvi i vode iz Spasiteljeva boka i simbol jedinstva puka s Kristom, jer se sve to ima pretvoriti u Krista i prikazati s Kristom. To nam govore mnogi sveti Oci i duhovni pisci (Desloge o. c. p. 124). — *Svetu Pričest* pak moramo promatrati *kao dovršenje* (consummatio) *Žrtve* i kao blagovanje žrtve i kao najbolji i najrealniji način sudjelovanja

u sv. Misi. S ovog razloga moramo širiti ideju o primanju svete Pričesti baš preko sv. Mise i to baš sa svetim česticama posvećenim na toj Misi, kojoj sudjelujemo: jer se samo na taj način sasvim jasno i na izvanjski način (a to s psihološkog stanovišta mnogo djeluje!) pokazuje živo sudjelovanje sviju u prikazivanju žrtve sv. Mise i prikazivanju sebe zajedno s istom svetom žrtvom. Među ostalim praktičnim uputama P. A. Lemonnyer O. P. (Vie Sp. — Avril 1929, p. 15) spominje ovu: postavi se na neko određeno mjesto kutiju s malenim hostijama, iz koje će onaj, koji se namjerava pričestiti, uzeti jednu i postaviti je u drugu kutiju praznu za to određenu. — Ipak je veoma zgodno da se drži nekoji stanoviti broj posvećenih hostija, eda se izbjegne svakoj neugodnosti iz eventualnog nedostatka hostija posvećenih preko te Mise, te još i za one, koji radi svojih ličnih okolnosti ne mogu biti za vrijeme Mise. Ali svakako treba vjernicima dobro protumačiti da *sv. Pričest* nije *prvotno* i temeljno neka duhovna hrana i privatna »pobožnost« nego da je ona uvijek, i izvan Mise, *bitno blagovanje jedne zajedničke žrtve*, te da zato treba pristupati duhom žrtve odricanja svojih strasti i duhom žrtve kršćanskog podnošenja nevolja i križeva, što nam ih Isus Otkupitelj, Isus »Žrtva i Svećenik« preko dana šalje, eda nas posveti i učini svetim žrtvama, sličnim Njemu Svećeniku i Žrtvi. Zato se pri dijeljenju svete Pričesti convenientius od bijele boje uzimlje štola one liturgične boje, koja je propisana toga dana. Sve ovo treba dobro *naglasiti*, jer se radi nezdravog individualističkog duha može nekako izroditi i isto primanje sv. Pričesti, promatrajući je kao nekakvu privatnu pobožnost, u kojoj se poglavito traži lična utjeha i naslada, a ne prvotno zajednički kult Božji i prikazivanje sebe istoga u pravu žrtvu Svevišnjemu s Kristom i s čitavom Crkvom. A to su dva veoma različita, da ne rečem oprečna, shvaćanja sv. Pričesti. Jedno je u namjeri Kristovoj, a drugo je svakako izvan (praeter) te nakane, iako ne mora biti zlo. Lijepo veli Mons. Leroux (u referatu: »Sakramentalno sudjelovanje u žrtvi« na 17. Liturg. tjednu, 3—7 lipnja 1934 u Liège-u; »Vie Sp.« juillet—août 1934, p. 75), da pričesno primanje žrtvovanog Krista ne može biti nego žrtvujuća Pričest, jer ona traži da žrtvujemo našu oholost, egoizam, sentimentalnost težeći za sličnošću s Kristom umrlim i uskrslim.

Još nešto što se tiče Mise *De Requiem*. Koliko god ona bila lijepa i jest čin pieteta i ljubavi prema mrtvima,

ne smijemo multiplicirati Mise De Requiem. Kad nije sprovodna Misa ili drugi važan razlog, ne bismo imali celebrirati De Requiem, jer to nužno supprimira Misu dana. Učestanim Misama De Requiem zamjenjuje se skoro misal sa jednom Misom pro defunctis; dočim je svaka Misa za sve (a ne samo za mrtve) vjernike. Osim toga takav svećenik je u bližoj prigodi da padne u »rutinu« sa progresivnim nemarom za sv. Misu. Zato tu treba razboritosti osobito župnicima (oni su više s pukom!), eda sensim sine sensu reagiraju na tendenciju vjernika za Misom De Requiem, ako ta tendencija baš od vjernika dolazi, te, ako je česta! To su ukratko opomene referata vlč. Theyssen na 16. Liturg. tjednu u Opatiji Mont-César u Louvainu 31 srpnja — 4 kolovoza 1933 (V. S. novembre 1933 p. 191).

Temeljne praktične upute i naredbe nalaze se u *Motu Proprio* »Inter pastoralis officii sollicitudines« *Pija X* i u *Konstituciji* »Divini cultus« *sadanjeg Pape Pija XI.* Ovdje samo napominjem nešto, eda se sjetimo odlučne volje Kristovih Namjesnika za obnovu aktivnog sudjelovanja vjernog puka u liturgiji uopće, a u sv. Misi nadasve. Pijo X u spomenutom Motu Proprio veli: »Nominatim autem gregorianus cantus in populi usum restituendus curetur, quo ad divinas Landes Mysteriaque celebranda *magis agentium* partes, antiquorum more, fideles conferant. U Instrukciji istog Motu Proprio (br. 27) naređuje nek se *i* u seoskim crkvama nastoji okupiti djecu i odrasle za pjevanje u crkvi; da to revnom kleru neće biti teško; čak će to biti jedno sredstvo, da ih brže okupi, a s time će i njima koristiti i narod edificirati. Sjećajmo se, da su riječi i Pija X i XI jasne, da je u aktivnom sudjelovanju vjernika u Liturgiji *prvi i nenadoknadivi izvor* da steku *kršćanski duh:* »... Ubi fideles congregantur ad *eundem (christianum) spiritum* ex *primo eoque necessario fonte* hauriendum, hoc est ex *actuosa* cum sacrosanctis Mysteriis... communicatione« (»Inter pastoralis« — Pius X). A Papa Pijo XI u »Divini cultus« isto veli: »ad aedes sacras fideles conveniunt, ut pietatem inde, tamquam ex *praecipuo fonte*, hauriant, veneranda Ecclesiae mysteria ac publicas sollemnesque preces *actuose* participando«. Tā, veli isti Papa, postoji »intima quaedam necessitudo inter dogma et liturgiam sacram, inter cultum christianum et populi sanctificationem«. Koliko pak Kristov Namjesnik želi, da bude to aktivno sudjelovanje u zajedničkom kultu vidi se iz Konstitucije »Divini cultus« Pija XI (20 dec. 1928; A. A. SS. 6 febr. 1929 — pod broj IX) »Ac revera

pernecesse est ut fideles, non tamquam extranei muti spectatores, sed ... ut vocem suam sacerdotis vel scholae vocibus, ad praescriptas normas, alternent«. A Sveti Otac na tom istom mjestu želi, da ta izmjena glasova bude glasna i jaka a *ne* da »levi quodam demissoque murmure communibus precibus vix respondeat«.

Zgodne praktične upute i napomene nalaze se na pr. i kod veleuč. dra D. Kniewalda u »Bogosl. Smotri« 1931, br. 4, str. 375—381.

Prema ovim naredbama i uputama papâ moći će preč gg. upravitelji zavoda i katoličkih društava zgodno poraditi u svojem djelokrugu za liturgijsku i glazbenu pouku, a time i za sudjelovanje sviju u Božjem kultu sviju.

Svršavam rezumirajući sve u par propozicija: Svi smo mi Kristovi vjernici po svetim sakramentalnim biljezima svetog krštenja (krizme - reda) i po milosti postali jedno najrealnije »Mistično Tijelo Kristovo«, i to baš Tijelo Krista »Svećenika« i Žrtve«. Zato sadanja Kristova žrtva u sv. Misi jest i naša žrtva i žrtva nas istih (immolamus Christum et immolamur cum Christo). Zato baš moramo da u toj žrtvi sudjelujemo aktivnošću uma, srca i usana. Jer živa je istina, da »totum corpus Sacerdotis (Christi) factum est sacerdotale« (De la Taille S. J.: Mysterium fidei, Paris 1924 p. 649).

U vezi s time držim, da bismo prema programu liturgijskog pokreta u Klosterneuburg-u (blizu Beča; vidi: La Vie Spirituelle, Février 1934, p. 200—208) morali nastojati oko *ostvarenja ovih točaka:*

1. *Naše propovijedi i katekizacija* nek budu izravno nadahnute liturgijom. Ovim nek se oživi u svim vjernicima ideja: *Sveta Misa je žrtva Krista i* čitavog *Mističnog Tijela Kristova, prikazana* od čitave vjerske zajednice (Immolamus atque immolamur) *i blagovana* (sakramentalno ili barem duhovno po želji Tridentskog Sabora) opet *od čitave zajednice.* (Ovaj pokret to ovako resumira: Gemeinschaftsopfer i Opfermahl) Jedino će tako Misa postati središtem religijoznog života i duhovnog napretka.

2. Odatle nužno slijedi potreba *aktivnog sudjelovanja* umom, srcem, usnama *svih vjernika* prema već izloženom smislu.

3. *Sveta Pričest* ima se dijeliti *preko sv. Mise* i *sa sv. prilikama posvećenim na istoj Misi.* Pričest izvan Mise moramo smatrati iznimkom, koja se prema tomu mora

opravdati razboritim razlozima. No *uvijek* se mora imati pred očima, da *sv. Pričest* uvijek *bitno i temeljno* jest *blagovanje svete Žrtve* (Mise). U tu svrhu: nek se vjernici *na nju priprave kojom žrtvom* (svladavanjem strasti, napasti, nošenjem križeva duhom kršćanske ljubavi i strpljivosti itd.). Na taj će način uspješno povezati svoje odluke učinjene za ispita savjesti, svoje nastojanje oko duhovnog napretka i isti svoj život sa Euharistijom — Žrtvom; a s druge strane približit će svetu Euharistiju i njezin blagotvorni upliv na čitav svoj praktični život.

4. *Svećenici* neka *ne* celebriraju *često* Misu *»De Requiem«*, već *obično onu »dana«*. Ako je Misa dana *odviše poznata* (kao mnoge »De Communi«), zgodno je celebrirati *koju Zavjetnu*, koja je posebno kadra da *goji* u nama *duh pobožnosti* prema presvetoj *Euharistiji, Muci, Srcu Isusovom, Križu, Duhu Svetom i Majci Božjoj:* jer sve su to pobožnosti bitne našoj vjeri i našem svećeničkom karakteru.

5. *Za svete Mise dokinuti ne liturgične* (a nadasve ne liturgijske) *molitve* i koncerte. Svim nastojanjem, na način i u smislu već izloženom u referatu, *ukloniti preko* Mise *moljenje ruzarija (krunice)*, jer to odvraća pozornost od najsvetijeg Čina i *spriječava od aktivnog* sudjelovanja, *koje je* — htjeli mi ili ne htjeli — jako naglašeno i *traženo* od spomenutih *Kristovih Namjesnika* Pija X i Pija XI. (Ipak treba reći, da je nešto sasvim drugo, kad netko iz osobitih svojih razloga kao na pr. iz takvog ili takvog raspoloženja ili neraspoloženja sam *privatno* moli ruzarij, sporo izgovarajući riječi i povezujući razmatranje žalosnih otajstava sa svetom Misom, htijući na taj način doskočiti svojoj nekoj slabosti).

U ovakom aktivnom, duhovnom i životnom sudjelovanju u sv. Misi bit će naša najbolja priprava za (sakramentalno ili duhovno) blagovanje žrtvovanog Krista u duhu žrtve svega onoga, što radimo, trpimo i jesmo. U tom će biti, sa svakog gledišta, pravi sacrificium consummatum. Naš čitav život *izgledat će* — *n e !* — *n e g o naš čitav život uistinu će biti jedna produžena Misa.* U takovoj »Misi — Žrtvi« bit će najbogatiji i najsigurniji izvor našeg posvećenja, našeg dubokog, duhovnog ličnog mira i socijalnog bratskog jedinstva.

I u tomu će biti istodobno Kristov najveći triumf!

Dr. O. Dominik Budrović, dominikanac.

Sakramenat Pokore - Pokajanje

(Nastavak)

POKAJANJE

»Pokajanje je žalost duše zbog učinjenog grijeha i mržnja na njega sa odlukom ne griješiti više.«[1]) Ono je nužno za potpunost i valjanost ispovijedi, a sadrži u sebi dvije stvari: mržnju na učinjeni grijeh, te odluku ne griješiti više, tj. početak novoga života.

Kad čovjek sagriješi, prekrši zakon Božji i njegova se volja odvraća od volje Božje, a priklanja se grijehu. Ako hoće da dobije oproštenje, treba da zamrzi na grijeh, da ga se ne samo odreče, nego da uništi i sklonost na njega, primajući dragovoljno zadovoljštinu. Volja koja se je prije priklonila grijehu, treba da se opet prikloni volji Božjoj.

Mnoge se duše uznemiruju zato što ne mogu osjetiti tu bol i žalost u svojoj duši kad se ispovijedaju. Međutim nije ni važno da li mi »osjećamo«, nego da li mi doista svojom voljom žalimo što smo sagriješili, iza kako smo spoznali zloću svoga griješnog čina. Osjećaj nam samo pomaže da pobudimo lakše čin pokajanja, a Bog ga dijeli po volji i prema spremnosti pojedine duše. Zato su nekoji veliki grešnici lili obilne suze radi svojih grijeha, kako nam je poznato o sv. Petru i sv. Mariji Magdaleni. Al bilo je i takvih koji nijesu ovako osjećali bol i kajanje, ali ono nije zato bilo manje iskreno i duboko, što su zasvjedočili svojim pokorničkim životom.

Kad mrzimo na grijeh zato što smo njime uvrijedili Boga najveće dobro, to je pokajanje *savršeno*, jer proizlazi iz savršene ljubavi prema Bogu. Već radi samog ovakvog pokajanja oprašta nam se grijeh, ali samo onda, ako imademo namjeru očitovati ga u ispovijedi čim nam se pruži prilika. Ako se nikako ne bi mogli ispovijediti, grijeh bi nam se oprostio radi ovakvog savršenog pokajanja.

Vrlo je korisno da uvijek pobuđujemo ovakovo pokajanje, jer njime postizavamo potpunije oproštenje i obilnije milosti. Duša se tako više udaljuje od grijeha, a sjedinjuje s Bogom. A kad bi se po nesreći u teškom grijehu našli u opasnosti života, onda bi nam ovo savršeno pokajanje bilo jedino sredstvo spasenja. Zato je vrlo do-

---

1) Trident. Sess. XIV. c. IV.

bro i korisno da ga često pobuđujemo u ispovijedi i izvan nje, da ga u potrebi možemo lako pobuditi.

Kada se kajemo zato što shvaćamo grdobu grijeha, ili zato što smo s njime izgubili nebesko blaženstvo, a zavrijedili pakao, onda je to pokajanje *vrhunaravno*, ali *nesavršeno*. Vrhunaravno je zato, jer se kajemo iz vrhunaravnih motiva. Ali nam je ipak više žao naše štete nego li uvrede nanesene Bogu, pa je zato nesavršeno. Ali i ovakovo je pokajanje dobro i za valjanu ispovijed dovoljno. Jedino ono pokajanje ne bi bilo dovoljno kad bi se kajali samo iz naravnih razloga, na pr. što smo se grijehom osramotili, pretrpili štetu u imanju ili zdravlju itd. Ali i ovi razlozi su dobri, ako se njima nastojimo potaknuti na čvršću odluku, ili da nam što jasnija bude grdoba grijeha, te se onda dublje pokajemo.

ISPOVIJED

»Gospodin naš Isus Krist, kad je kanio uzaći sa zemlje na nebo, ostavio je svećenike kao svoje namjesnike, kao poglavare i suce, da se pred njih iznesu svi smrtni grijesi u koje Kristovi vjernici upadaju, da sudačkom vlašću izreku presudu otpuštanja ili zadržanja grijeha. Jasno je da svećenici ne bi mogli vršiti ovaj sud kad ne bi poznavali krivnju, niti bi mogli sačuvati pravednost u nalaganju kazne kad bi im samo općenito, a ne i posebno i pojedinačno otkrili svoje grijehe. Odatle se vidi da pokornici moraju u ispovijedi nabrojiti *sve teške grijehe* kojih se, iza ozbiljnog ispitivanja samih sebe, sjećaju, makar oni bili najtajniji i počinjeni samo protiv dviju zadnjih zapovijedi Dekaloga (tj. željama), koji katkada dušu vrlo teško ranjavaju i pogibeljniji su od onih koji se događaju javno.«[2])

»Osim toga treba u ispovijedi očitovati i one *okolnosti koje mijenjaju vrstu grijeha*, jer bez toga niti pokornici grijehe potpuno očituju, niti ih suci upoznaju, i ne moguće je da o težini zloće uzmognu pravo suditi, niti kaznu koju treba pokornicima radi njih naložiti.«[3])

Sv. Ispovijed ustanovio je Isus Krist u obliku suda. Svećenik je sudac, namjesnik Suca živih i mrtvih, kome je Otac predao svaki sud.[4]) Optuženik i tužitelj je sam pokornik koji optužuje sam sebe radi vlastitih prestupaka. Svjedoka nema osim Boga, kome nije ništa sakriveno. —

---

2) Trident. Sess. XIV. c. V.
3) Ibid.
4) Joan. V, 22.

Sud je to dakle po svojoj vanjštini sličan svjetskim sudovima, ali postupak i rezultati posve različiti. Sa svjetovnog suda ide optuženik opravdan, ako mu se ne može dokazati krivica. A na ovom sudu biva riješen onaj koji je sam otkrio i priznao svoju krivicu, dok onoga koji na ovom sudu ne će da prizna svoj grijeh nego ga sakriva, svezuju verige novoga grijeha i spremaju za vječnu tamnicu.

Iz ustanove sv. Ispovijedi jasno je da moramo očitovati svoje grijehe da svećenik uzmogne o njima suditi, da ih uzmogne oprostiti ili zadržati, i naložiti primjerenu i pravednu pokoru. U koliko je za nas poniženje, treba da ga pridonesemo, ako hoćemo da budemo uzdignuti. Isus Krist *uništio je sam sebe postavši poslušan sve do smrti, a zato je i Bog uzvisio njega,*[5]) *i dao mu svu vlast na nebu i na zemlji,*[6]) da on bude jedini sudac. *Otac ne sudi nikoga, nego je sav sud predao Sinu, da svi počaste Sina.*[7])

Tu sudačku vlast što je Isus Krist imade na zemlji povjerio je svojim namjesnicima — svećenicima. Kad dakle padamo na koljena pred njih, ne ponizujemo se time niti sramotimo, nego iskazujemo čast Onome *koji nas je otkupio Krvlju svojom,*[8]) *i dobio nas od Oca za baštinu.*[9]) On se je ponizio da nama zadobije oproštenje. Ali ako nas je otkupio bez našega sudjelovanja, ne će nas spasiti bez nas. Zato se moramo i mi sniziti, da doprinesemo svoj dio njegovom poniženju kao naše glave za svoje vlastito spasenje. Pa u koliko nas to doista ponizuje, moramo to poniženje smatrati cijenom kojom kupujemo oproštenje. A Bog, koji se ne da nadvisiti u velikodušnosti, dvostruko naplaćuje tu našu žrtvu. Jer osim toga što nam daje oproštenje i ponovno čini svojim prijateljima, obično nam iza ispovijedi dušu napunja velikim mirom i utjehom.

Vidjeli smo da pokajanje, ispovijed i zadovoljština sačinjavaju materiju sakramenta pokore, tj. negov bitni dio. Ovi dakle čini dobivaju sakramentalni značaj i nužno uzrokuju da nam se opraštaju grijesi. Prema tome i očitovanje grijeha imade posebnu vrijednost i značenje. Mi možemo iz različitih motiva očitovati grijehe i izvan ispovijedi, ali to očitovanje ne može prouzročiti da nam se grijesi i oproste. Naprotiv kada grijehe očitujemo u ispovijedi sa namjerom da dobijemo odrešenje, ako uz to imademo kajanje i primamo zadovoljštinu što nam je ispovijednik naloži, onda uistinu i dobivamo oproštenje grijeha čim nam svećenik podijeli odrešenje.

Naša je dakle ispovijed više nego jednostavno priznanje grijeha. Ona postaje dio sakramenta i time dobiva svoju naročitu posvetu. Zato upravo i treba da je cjelovita i iskrena. A onda nam ne smije i ne može biti ni tako teška.

Ali bilo je ljudi koji su tvrdili da je čovjeku nemoguće tačno i potpuno kazati sve svoje grijehe, pa je Luter ispovijed nazvao »mučiteljicom savijesti«. Na to odgovara Tridentski sabor:[10]) »Bezumno je ispovijed, za koju se zapovijeda da se mora ovako obavljati (kako smo naprijed kazali), smatrati nemogućom ili je nazivati mučiteljicom savijesti. Jer je stalno da se u Crkvi ništa drugo ne traži od pokornika, nego da, pošto je svaki sebe što pomnjivije ispitao, i sve zavoje i skrovišta svoje savijesti istražio, ispovijedi one grijehe za koje se sjeti da je njima smrtno uvrijedio svoga Gospodina i Boga. Za ostale grijehe kojih se iza marljivog promišljanja ne sjeti, smatra se da su uključeni u istoj ispovijedi. Za njih sa pouzdanjem kažemo sa prorokom: *Od sakrivenih mojih grijeha očisti me, Gospodine.*[11])

Ne treba dakle da se uznemirujemo radi onih grijeha kojih se ne možemo sjetiti, niti radi okolnosti koje smo zaboravili, a koje mijenjaju vrstu grijeha ili ga povećavaju. Jedino smo dužni na slijedećoj ispovijedi kazati grijehe kojih smo se poslije zadnje ispovijedi sjetili.

Ali, ako želimo u tome izvršiti svoju dužnost, treba da prije svake ispovijedi obavimo ispit savjesti.

O. Pavao Badurina.

---

5) Philip. II, 7—11.
6) Math. XXVIII, 18.
7) Joan. V, 22.
8) Apoc. V, 9.
9) Ps. III, 8.
10) Sess. XIV. c. V.
11) Ps. XVII, 13.

Liturgijsko pjevanje preko sv. Mise

(Svršetak)

INSTRUMENTI U CRKVI

Vlastiti instrumenat Crkve jesu orgulje. Druge instrumente Crkva nerado ima, jer ne odgovaraju duhu pobožnosti. Samo u pojedinim slučajevima, sa posebnom dozvolom biskupa, mogu instrumenti gudalački ili puhaći da se pripuste u crkvu.

U ovom slučaju treba paziti, na osobiti način, da se ne prekrše propisi Crkve obzirom na izbor muzike i na način izvađanja.

Raf. Casimiri — priznati stručnjak u crkv. glazbi piše u 2. broju ovogodišnjega »Bollettino Ceciliano« među ostalim i ovo o instrumentima: Iako ordinarij — biskup dozvoli uporabu instrumenata, ne smije se izvađati komade čisto instrumentalne, jer su instrumenti dozvoljeni samo kao pratnja pjevanju u nestašici orgulja, a ne za to, da ili sami ili sa orguljima izvode orhestralne kompozicije.

Ista svojstva, koja se traže od liturgijske vokalne muzike, traže se i od orgulja, koje ne smiju, preko liturg. obreda svirati ništa profanog i nedostojnoga tih obreda.

LITURGIJSKO PJEVANJE PUKA

Crkva želi da puk sudjeluje svetim obredima na način da pjeva nekoje djelove Mise, po mogućnosti, cijeli nepromjenjivi dio. Uistinu ima u gregor. repertoriju jednostavnih pučkih misa, koje je, u starini, puk pjevao.

Kad se govori o pjevanju puka, dolaze odmah poteškoće radi jezika. Nekoji misle, da naš narod, osobito po Hrvatskoj i Slavoniji, nemože da pjeva na latinskom jeziku, te da bi to bilo uzaludno i štetno forsirati.

Moje je skromno mišljenje da svako kršteno čeljade, ako ima sluha i pameti, može da nauči misne odgovore: amen, et cum Spiritu tuo i ostale. Treba da vjeroučitelj nauči djecu u školi, dakako da to najprije lijepo napišu na papir; onda se nauči to isto članove i članice katol. organizacija te po redu ostale vjernike. Treba samo da svećenik hoće, da ima apoštolskoga žara, onda će on i u propovijedi protumačiti ljepotu zajedničkih odgovora u crkvi, a po tomu naći i načina da to nauči svoje vjernike.

Pjevati napr. jedan Credo ili cijelu misu teži je posao. Negdje se to može, a negdje ne može.

Ja mislim, kad bi se i to kušalo preko djece, organizacija itd., da bi se uspjelo na mnogo mjesta, gdje se sad u to sumnja ili ne vjeruje. U tom slučaju treba dati u ruke svakomu pojedincu malu knjižicu sa jednom cijelom misom. Takova knjižica mogla bi se u većoj potražnji, dobiti i za 1 dinar.

Evo i ovdje posla liturg. pokretu!

* * *

Prije nego završim, evo nekoliko praktičnih misli:

1. Pjesma — liturgijska pjesma važno je pitanje u vjerskom životu našega vremena. Veoma važno!

2. U mnogim mjestima za ovo pjevanje niko se ne brine i prepušteno je samim seoskim »pjevačima« bez ikakve pouke i kontrole.

3. Misli se krivo da propisi Crkve u pitanju liturg. glazbe, ne vežu u savjesti kao i ostali propisi crkveno-liturgijski.

4. Vi mladi sjemeništarci, klerici i svećenici! Dajte se na študij liturg. glazbe, jer će rad oko obnove liturgijsko-muzikalne pasti na vas, pošto se, radi siromaštva, u većini slučajeva, ne može misliti na plaćenog orguljaša. Nemojte se zanijeti strujom svjetovne muzike, koja vam stavlja pred oči: klavir, vijolinu, simfonije, marševe, plesnu muziku i društvene zabave. Gledajte rađe na ovakovu sliku i spremite se da je ostvarite: harmonium — pa i vrlo malen oko njega vesela djeca, mladići ili djevojke, a njihov ih svećenik uči kako će pjevati Bogu.

5. U Zagrebu, Kaptol 31 nalazi se uredništvo i uprava našega crkveno-glazb. lista »Sveta Cecilija«. Stoji na godinu 40 din, a za đake 25 din. Donosi i lijep prilog pjesama za naše zborove. Trebalo bi da svak počevši od đaka pa dalje — ko želi da se bavi crkv. glazbom, naruči i prati ovaj list i naći će u njemu svega što će mu dobro doći i teoretski i praktično. Ako ne čitaš, ne znaš i ne pada ti na um stotinu stvari, koje bi izveo i učinio da ih znaš. Ignoti nulla cupido!

6. Treba liturgijske pjevače spremiti i duhovno, jer je nepodnosiva disonanca liturg. pjevač bez kršćanskoga i liturg. odgoja i osjećaja.

Završavam: U svijetlu vjere liturgijsko pjevanje osobito preko svečane sv. Mise, jest pjevanje pred licem Kralja vjekova. To je pjevačima čast, a i dužnost spreme i pomnje, jer psalmista opominje: Quoniam Rex omnis terrae Deus, psalite sapienter! (Ps. 47).

Dr. fra Ivan Glibotić.

Mistika osvajanja

Katolička Akcija će biti liturgijska ili je neće biti.

Očito je da danas proživljujemo preporod katoličkog života na svim područjima. Ne kao da bi u katolicizmu nastajalo nešto novo, što nije postojalo već u samim izvorima Crkve, nego one iste snage milosti vjere i ljubavi, dobivaju nove oblike i osvajaju nova područja *u širinu i dubinu.*

Ti novi oblici vjerskog života pokazuju izrazito kolektivne oznake: Katolička Akcija, misijski pokret, liturgijski pokret. Danas je vijek zajednice pa po tim grupama prodire smisao za nadnaravne stvarnosti u najšire slojeve, koji su u zadnje vrijeme osobito skloni kolektivnim zanosima. A zanosa ima mnogo u ovim pokretima, šta više, može se reći da tu buja *jedna nova vrst mistike,* ne toliko *individualne* niti toliko *teoretski izgrađene,* ali svakako *žive, zanosne i osvajačke mistike.* I zato se oko svake ovakve jedinice stvara kao neko magnetsko polje koje privlači i diže.

I nas je zahvatio taj val, nas mlade pogotovo. Ali nije li mnogo toga u nama još nesvijesno i nejasno?

Ipak jedno je jasno: *ljubav zanosna i bezuvjetna prema Crkvi.* Za nas Crkva više nije nešto izvanjsko, mrtvo. Za nas je ona nešto naše, nešto od nas nedjeljivo, nešto čemu mi pripadamo čitavim našim bićem.

Čovjek treba zajednicu, a danas se ta potreba osjeća jače no ikad. Samo u zajednici možemo ostvariti puninu naše ličnosti, jer nam ona daje zaštitu i pomoć. Ali zajednica nam nije samo zato potrebna da nas podržava, nego *da i mi imamo koga podržavati i ljubiti, da imamo za koga raditi i žrtvovati, da imamo za koga živjeti.* Čovjek koji nikoga ne ljubi, koji za nikoga ne radi, koji za nikoga drugog ne živi, taj samo napola živi. Taj ne pozna onaj najljepši dio života koji stvara slatke brige i radosne žrtve, koji daje našem životu i radu jedan smisao. *Biti bez posla, bez zadaće, bez poziva, znači biti bez smisla, biti suvišan.*

Kako onda da budemo bez dužnosti, bez zadaće, dakle bez smisla u Crkvi, kad je ona ne samo zajednica, nego organizam, *otajstveno Kristovo Tijelo!*

U toj dogmi je izraženo ne samo što nam Krist u Crkvi *daje* nego i što nam *zadaje:* kad smo mi jedno s Kristom, Spasiteljem svijeta, onda smo i *mi spasitelji svijeta.* Doduše, sekundarno i posredno, po Njemu i u Njemu.

Krist je jedini Spasitelj. U njegovoj je osobi pomirena čovječanska i božanska narav. Ali da se u *svakom* pojedinom čovjeku *izvrši* ovo pomirenje i sjedinjenje Boga s čovjekom, On nas je otajstveno, ali realno, pripojio sebi, postavši glava tijela Crkve, s nama jedna otajstvena osoba. Tako da *izvršivanje* spasiteljske funkcije ima *čitav Krist,* Glava i Tijelo, Isus sin Marijin skupa s Crkvom, s nama.

Nitko valjda nije tu istinu tako duboko shvatio kao sv. Pavao: »Kao što je tijelo jedno te ima mnoge udove, a svi udovi — premda su mnogi — jedno su tijelo, tako i Krist... Oko ne može reći ruci: ne trebam te ili opet glava nogama: ne trebate mi. Što više: *potrebitiji su udovi tijela koji izgledaju slabiji. I većom pažnjom pazimo na one udove koje smatramo kao manje časne...* da ne bude razdor u tijelu nego *da se udovi jednako brinu jedan za drugoga.* I ako strada jedan ud, s njime stradaju svi udovi, ako li se slavi jedan ud, s njim se raduju svi udovi. A vi ste Tijelo Kristovo i udovi jedan drugome.«[1])

Tako tijesna povezanost i međusobna ovisnost udova Kristovih, povlači za sobom i odgovornost. *Kršćanin niti propada niti se spasava sam.* Ne postoji dilema koristan ili nekoristan nego koristan ili štetan »*jer ko sa mnom ne sabire, rasipa*«. Na Tijelu Kristovu nema druge zbiljske razlike osim između živih i mrtvih udova. Živi ud već samim tim koristi organizmu. A mrtav ud opet ne škodi samo sebi: on je slaba točka cijeloga organizma, vrata kroz koja ulazi smrt u tijelo.

A ipak, ili možda baš zato, on ne biva posve otsiječen i odbačen, nego mu čitavo tijelo posvećuje naročitu brigu. Jer on *po pravu* i dalje *pripada tijelu i treba da opet živi na tijelu i za tijelo.* Kako inače da shvatimo čudnu aritmetiku Isusovih priča? Kako to pastir ostavlja *devedeset i devet* vjernih ovaca da traži *jednu* zalutalu? Kako to da žena ostavlja sve za jednu izgubljenu drahmu? Kako to da je draži rasipni sin od vjernoga i da se nebo više veseli jednom raskajanom grešniku nego devedeset i devetorici onih kojima pokore ne treba?

I zbilja, Crkva je uvijek odbijala, kao krivovjerja tvrdnje da samo pravednici pripadaju otajstvenom Kristovom tijelu. Istina, Crkva je *Kristovo* tijelo, zato *sveta* Crkva, ali ona je i ljudsko tijelo, udovi smo joj mi, koji smo »po naravi sinovi srdžbe«,[2]) grešnici. Svaki je čovjek barem kod krštenja grešnik, i baš zato biva utjelovljen u Crkvu da se spasi i očisti od grijeha. »Haec fons nempe sumit infirmos ut reddat illuminatos«, piše na krstionici kneza Višeslava. Koliko je more grijeha prošlo kroz Crkvu od njenih prvih dana! Podmuklost Židova, pokvarenost Grka, oholost Rimljana, divljaštvo barbara, sve to ona prima, čisti i posvećuje. Tako da Izaijino proročan-

1) I Korinćanima, 12, 12.
2) Ef. 2, 3.

stvo:[3]) »U njemu je Bog postavio bezakonja sviju nas i on je ponio grijehe mnogih«, *vrijedi za čitavog Krista*, za Isusa iz Nazareta koga su pred 19 vjekova pribili na križ, kao i za Crkvu. I ona *prima na se grijehe svijeta*, grijehe svojih slabih udova, a da naše rane ne uništuju njenu božansku jakost niti kvare njenu neokaljanu čistoću.

I zapravo moglo bi se u neku ruku reći da bi Crkva, u kojoj bi bili sami sveci, spadala na nebo. A Crkva u kojoj su grešnici što ih ona vodi i diže k svetosti i savršenstvu po organima koji su i sami nesavršeni, to je božanski, ali spada na zemlju. Tako da je grijeh predviđena pojava u Crkvi a to zbog zlopotrebe slobodne volje. »Nužno je da dođu sablazni«, veli Spasitelj.[4]) Možda i zato da se još više istakne i zasja neraspadljiva ljepota i nebeska svetost Crkve.

U Crkvi neprestano svetost buja i previre. Mi je možda susrećemo a da i ne znamo ali osjećamo njezino blagotvorno djelovanje. Ko zna šta bi bilo od nas da ne živimo u sjeni svetaca. Ovako se bez prestanka grijesi kršćana otkupljuju ne samo zaslugama Krista nego i *nepoznatim žrtvama i tihom ljubavlju tisuća koji »nadopunjuju u tijelu svome ono što fali mukama Kristovim za tijelo njegovo koje je Crkva.«*[5]) A na to su svi kršćani

Ali to je samo jedan dio spasiteljske funkcije što je ima kršćanin, svakako najsavršeniji dio, jer nastavlja i primjenjuje najveću funkciju Kristovu na zemlji, otkupnu i poniznu. Ali mi i direktno sudjelujemo u spasenju naše braće. Ozdravljenje bolesnog uda dolazi od životne snage čitavog tijela, ali *posredovanjem najbližih* udova. Tako Bog sam daje život i obraćenje. Ali on traži naše posredovanje. Treba možda maknuti samo jedan ventil, ukopčati samo jedan kontakt, i struja će milosti oživjeti i obnoviti ono što izgleda zauvijek mrtvo. To nas čeka.

Naša uloga nije tako neznatna kako se često misli ali je ne treba ni pretjerivati. Život milosti, vjere i ljubavi, pripajanje Kristu i oživljavanje zamrlih udova, djela su posve nadnaravnog, božanskog reda. Mi svojim, riječima, svojim radom, svojim primjerom *ne možemo kod nekoga proizvesti recimo vjeru.* (Kako se, nažalost, to često zaboravlja!) *To je dar Božji*, milost, ulivena krepost, a naš je rad *samo uvjet*, u običnim prilikama *nuždan*

[3]) Izaija, 53, 5—7.
[4]) Matej, 12, 7.
[5]) Kološanima, 1, 24.

pozvani.

uvjet, ali ništa više. »Ja sam sadio, Apolo je zalio, a Bog je dao da uzraste«. Niti je šta onaj koji sadi, niti koji zaljeva, nego Bog koji daje da raste... Jer smo Božji *pomagači.*[6])

Premda se Bog služi s nama, njegovo je djelovanje lako prepoznati. Jer je njemu vlastito *stvarati iz ništa.* Pa zato nema nikakve proporcije između učinka i onog što ga je, po ljudskom sudu, prouzročilo. Zato dugogodišnji napori i rad do iznemoglosti mogu ostati bez uspjeha, a jedna riječ, jedan pogled, jedna nepoznata molitva mogu stvoriti čudesa.

Stoga pravo shvaćeni apostolat traži otvorene oči i nesebični heroizam. Otvorene oči za djelovanje milosti ali i za ljudsku bijedu. Tako da čovjek osjeća upravo fizičku bol kad vidi da se kidaju odabrani udovi Kristovog tijela, kad se nepravdama ubija Krista u dušama siromaha, kad se blatom hoće da zatrpa lik Kristov u srcima onih najmlađih.

Toliko se mladih ruku prihvaća Božjega pluga, toliko mladih sijača izlazi u maglena jutra na njive Gospodnje. Što zato ako bude teško, ako naiđu nerazumijevanja, razočaranja, neuspjesi? Pozvani smo da budemo spasitelji svijeta. Krista po pravom, istinskom liturgijskom životu oživjeti u sebi i u drugima, to je naša dužnost. Ali i naša čast... *A. Miličić.*

[6]) I Kor. 3. 6.

U službi Gospodnjoj

Te decet laus, Te decet hymnus: Tibi gloria Deo Patri, et Filio, cum sancto Spiritu in saecula saeculorum! Bogu pripada hvala i slava, Bogu pripada cijelo naše biće. Slaviti i hvaliti Boga moramo svagdje i služiti Mu moramo uvijek.

Najljepša pjesma hvale i slave Trojednom Bogu je sv. Misa, u kojoj se sama druga osoba Presv. Trojstva prikazuje Bogu za nas.

Uz sv. Misu slavimo Boga psalmima i himnima što ih molimo u Brevijaru. — U kratko: po liturgiji najbolje i najuzvišenije služimo Bogu i Njega hvalimo.

Liturgija je, kako ju je nazvao sv. Benedikt, »Djelo Božje« (Opus Dei). Mnogi misle, da riječ »liturgija« znači nešto vanjskoga, vanjske obrede, rubrike. Jest i to, ali

liturgija prije svega znači nešto nutarnjeg, neki posebni svijet, koji pomoću Božje milosti hoće da cijelu prirodu uzdigne u viši red. Liturgija hoće da izrazi vezu mističnog tijela Kristova — sv. Crkve — s Bogom.

Za naš duhovni život liturgija je od neprocjenive vrijednosti. Sv. Benedikt dao joj je prvo mjesto u njegovanju duhovnog života. Zato Benediktinci goje liturgiju tako brižno. A liturgija nije samo benediktinska nego katolička, dakle za svakog veoma potrebita. Da je katolička liturgija pravi put duhovnom životu, potvrđuje i Isus, koji je na zadnjoj večeri ustanovio katoličku liturgiju. Potvrđuje to i sv. Crkva, kada nam razne pobožnosti samo odobrava, a liturgiju naređuje. Tim putem išli su mnogi sveci, koji su uzimali hranu za svoj duhovni život iz liturgije i uzdigli se do velike svetosti.

I.

Trostruk je liturgijski život: sv. Misa, Brevijar, sv. Sakramenti. Sv. Misa je glavna svećenikova zadaća. To uzvišeno otajstvo temelj je dnevnog svećeničkog rada. *Sv. Misa* je najljepša, najsvetija, da, najbožanstvenija funkcija njegovoga zvanja. Iz sv. Mise teče blagoslov za sva druga svećenička djela. Samo dotle ostaje njegov rad plodonosan, dok crpe iz sv. Mise snagu i hranu. Sv. Misa je bilo našeg života za sadašnjost i vječnost. Blago nama budemo li je uvijek dostojno prikazivali, jer nedostojno vršena baca nas u vječnu propast.

Sv. Misa sastoji se iz dva dijela: iz molitve, pjevanja i duhovnog čitanja, onako kako je bila sastavljena židovska služba; a drugi je dio ponavljanje zadnje večere: Euharistija. Oba su ova dijela važna za naš duhovni život.

U sv. Misi prinašamo Bogu kruh i vino, a Bog nam taj kruh i vino pretvara u tijelo i krv Boga-čovjeka, euharistijskog Krista. Sa darovima darujemo i posvećujemo također i sebe. Združeni sa žrtvom Kristovom žrtvujemo i sami sebe. U Kristu, s Kristom i po Kristu postaje Bogu Ocu mila naša žrtva, a time je ispunjeno najdublje čeznuće našeg srca: osloboditi se naime sebe, te uzdići se i združiti se s Bogom. Tako živimo u Bogu i s Bogom; živimo božanskim životom i hranimo se božanskom hranom. Bog prima od nas prinesene darove, a dariva nam kruh života i kalež spasenja. Mi darivamo naš ljudski život, a Bog daje nama dioništvo u božanskom životu. Ako ovo držimo na pameti, tada ćemo sv. Misu doista proživljavati i iz svake sv. Mise crpsti nove životne snage. Sveta

će Euharistija sve više postajati središte našeg života, a sveta Misa će nam biti sve draža. Zato moramo često o sv. Misi razmišljati i njezine molitve proučavati. I sam tekst mora nam biti drag, jer je to baština prvih kršćana. Najvažniji dio, sredina kanona pače je od samoga Krista. U t. zv. katekumenskoj misi ima čitanje, pjevanje i molitve, što obogaćuje naš duh i sv. Crkva vodi nas po njima, kao majka svoju djecu, od nedjelje do nedjelje, od blagdana do blagdana, od dana do dana k svetosti i savršenstvu. Molitve iz misala prenašaju nas u Kristovo doba. Euharistijski Spasitelj, koji pod prilikama kruha ostaje u Svetohraništu, izlazi iz njega, hoda među nama, govori s nama. Kao betlehemski pastiri smijemo i mi poći k njegovim jaslicama; sa mudracima s istoka možemo Mu se pokloniti. Možemo ići s Njim od Nazareta do Golgote. Možemo plakati kod Njegova groba, možemo se veseliti kod Njegova uskrsnuća i uzašašća. Kakvo li veselje sjediti s Njegovom Majkom Marijom kod Njegovih nogu ili sa Samaritankom na Jakovljevu zdencu slušati Njegovo tumačenje; sa sv. Ivanom možemo se nasloniti na Njegova prsa, pa posve tiho i nijemo samo slušati kucaje Njegova Presv. Srca. To i takovo veselje pruža nam liturgija.

Radi svega toga sv. Misa mora nam biti prva briga duhovnog života. Često o sv. Misi čitati i razmišljati, čitati tekst sv. Mise, a onda za sv. Misu pripravljati se ne samo recitiranjem molitava, nego razmišljanjem teksta sv. Mise. Budemo li se tako pripravljali, vrijeme sv. Mise ćemo provesti u tim svetim mislima, duhovno će nas obogatiti a sva naša djela i sve naše žrtve onog dana produhoviti. Još će više koristiti, budemo li se poslije sv. Mise kod tih misli zaustavljali, a i često kroz dan mislili na njih.

(Nastavit će se)

S njemačkog preradio *A. S.*

Iz života svete Crkve

III. HRVATSKI LITURGIJSKI KONGRES

Prema zaključku II. liturgijskog kongresa u Splitu lanjske godine, III. liturgijski sastanak držat će se u Đakovu, i to od 2 do 4 srpnja tek god. Pokroviteljstvo nad kongresom dobrohotno je preuzeo preuzvišeni đakovački biskup Dr. Antun Akšamović. U Đakovu je već sastavljen pripravni liturgijski odbor, kojemu je na čelu presvij. gener. vikar Mnsgr. J. Sokol.

Tema sastanka: Sakramenat krštenja i sv. Potvrda.

Program kongresa, predavanja, imena predavača i ostale upute javit ćemo u dojdućem broju našeg časopisa.

Preporučamo svim našim prijateljima i čitateljima, da se mole za uspjeh, a istodobno ih pozivamo, da u što većem broju, još brojnije nego lanjske godine, dođu na kongres, te ih već sada svih pozdravljamo: dobro došli!

Liturgij. Odbor.

Liturgijski tjedan u Savoni (Italija)

Savonska biskupija održala je zadnjih mjeseci pr. god. liturg. tjedan. Svečani otvor uslijedio je u stolnoj bazilici, gdje je diec. biskup držao nastupni govor pred ogromnim mnoštvom vjernika. Svim priredbama, govorima, liturg. službama i izložbama prisustvovalo je mnoštvo naroda iz grada i okolišnih župa. Tu se nađoše na okupu biskupi, svećenici, crkveni dostojanstvenici, mnoge korporacije i vjerske organizacije, visoke ličnosti i predstavnici državnih vlasti. Ponajbolji talijanski pioniri liturgijskog pokreta iz redova svećeničkih i OO. Benediktinaca kroz cijelu sedmicu držahu govore i stručna predavanja. Treba istaknuti, da se je cijeli jedan dan posvetio crkovnoj glazbi i pjevanju u duhu crkovnih direktiva. Dapače bio je priređen duhovni koncerat, pri kojem nekoliko umjetnika izvede program raznih komada crkovne klasične glazbe iz raznih epoha. Zadnju subotu upotrebiše tumačeći kult Marijin k liturgičnog gledišta. Zadnji dan tjedna po svim gradskim crkvama su služene sv. Mise, pod kojima se je vjernicima tumačilo obred sv. Mise. Popodne je slijedila veličanstvena procesija i na koncu nepreglednom mnoštvu udijeljen je blagoslov sa Presvetim. Ota lijepa liturg. priredba ostavi dubok utisak u vjernicima, koji poniješe u duši živu želju, da prema primljenim uputama, počnu i nastave slaviti Boga u duhu liturgičkih načela.

Liturgijska literatura

J. Oražen: Naša župnija — življenja s Cerkvejo po župniji, Ljubljana 1939.

U izdaju liturg. knjižnice »Živimo s Cerkvejo« (Samostan OO. Cistercita — Stična) izašla je na slov. jeziku knjiga pod gornjim naslovom. U toj knjizi su na 102 stranice sabrana pisma kapelana Oražen-a, koja su većim dijelom bila tiskana u liturg. časopisu »Božji vrelci«, a pisana su sa puno topline, iz srca i lijepim stilom. Uz uvod, u kojemu pisac zanosno govori o Crkvi kao Kristovoj ustanovi, nazivljući župu »Cerkvica Kristusova«, knjiga je razdijeljena u dva dijela. U prvom dijelu nam prikazuje sedam sv. Sakramenata na kojima ova živa zgrada počiva. O svakom sakramentu ima posebno poglavlje, u kojem nas pisac polako vodi do spoznanja svrhe i važnosti i djelovanja pojedinog sv. Sakramenta u životu pojedinaca i cijele župe.

U drugom dijelu prikazan nam je »Život s Crkvom« tijekom crkvene godine. Vodeći nas kroz vrijeme Došašća k Božiću, od Korizme k Uskrsnim i Duhovskim danima tumači nam značenje pojedinog doba i ostalih blagdana kroz godinu. U posebnom poglavlju o svetkovanju dana Gospodnjega — nedjelje — pisac naglasuje, da je za naše doba to vrlo važno pitanje vjerskog odgoja. U zadnjem pak poglavlju »Vsak dan pri Božjem delu« preporuča molitvu i svagdanje slušanje sv. Mise što osobito stavlja na srce članovima društva Kat. Akcije, koja ne smiju ići za časovitim i prividnim uspjesima i manifestacijama već ima nastojati, da Krista unese u svijet. Zgodan je i lako provediv savjet što ga u pogledu svagdanjeg prisustvovanja sv. Misi pisac daje vjerskim društvima i onima Kat. Akcije: Budući je teško postići to da svaki pojedinac član društva dnevno prisustvuje sv. Misi, pisac im predlaže neka se podijele na skupine od kojih neka svaki dan po jedna prisustvuje sv. Misi.

Knjiga zaslužuje da se pohvali i preporuči. Narudžbe prima: Liturgični apostolat — Stična. Cijena broš. Din. 24.—, a vez. Din. 32.—

Kartuzijanci i kartuzija Pleterje, 1939. Form. 15×20. Cijena 40.— dinara i suviše 3.— dinara za poštarinu.

Ovo je prvo i jedino djelo o tom predmetu u našoj hrvatskoj literaturi. U doba krutog materijalizma riječi ove knjige zvuče kao pjesma s nebeskih visina, otkrivajući nam mir, sreću i zadovoljstvo što provejava onim dugim hodnicima, vrtovima i monaškim kućicama. Tu nam je prikazan život kartuzijanaca, izvana vrlo jednostavan, ali u svojoj nutrini pun i bogat. Život molitve, neprekidnog sjedinjenja s Bogom. Ova knjiga nam otkriva tajne uspjeha, skrovita rada i života ovog glasovitog pustinjačkog reda katoličke Crkve.

U prvom dijelu ove knjige prikazan je početak i razvitak Reda već od vremena njegova utemeljitelja sv. Bruna († 1101 g.). Osim toga opisuje nam cijeli dnevni red ovih redovnika, o kojima rijetki su koji znadu, što su kartuzijanci, koji im je cilj, te kakav život provode.

Drugi dio knjige kritički nam prikazuje zanimivu povijest kartuzije Pleterje od njenog utemeljenja god. 1403 do danas.

Knjiga ima 143 stranice, a urešena je mnogim lijepim snimkama u bakrotisku. Oprema je izvrsna. Ista knjiga izašla je i na slovenskom jeziku. Naručuje se kod Kartuzije Pleterje, p. Št. Jernej — Dravska banovina. Knjigu toplo preporučamo.

Uvod u liturgijsku literaturu

Pod naslovom »Introductio in literaturam liturgicam« (Conspectus historicus literaturae) napisao je benediktinac D. Filip Oppenheim, profesor na teološkom institutu Sv. Anselma u Rimu vrlo zanimljivo djelo, izdano od nakladne knjižare Marietti u Turinu (1937). Pisac je na polju liturgije jedan od prvih stručnjaka na svijetu, auktor Liturgijskih institucija (Institutiones systematico - historicae in sacram liturgiam). U uvodu ističe auktor cvjetanje liturgijskog pokreta u svijetu i ta okolnost dala mu je poticaja da napiše spomenutu knjigu. Knjiga govori o postanku i razvitku liturgijske literature od najstarijih vremena do danas. Spominje literaturu istočne i zapadne crkve, razvitak književnosti u doba Karlovinga, odnošaj mistika i skolastika prama njoj, te spasonosni utjecaj Tridentinskog koncila na razvoj liturgijske literature. Interesantan je prikaz literature u XIX. vij. do danas. Pisac ističe veliki zamah liturgijskog pokreta u naše doba, napominjući sve važnije liturgijske edicije, časopise, organizacije i kongrese kod svih naroda. Nadamo se, da će pisac u drugom izdanju moći napomenuti i liturgijski hrvatski pokret, koji se počeo lijepo razvijati. I ovo nam služi kao poduka, da moramo i mi činiti malo više propagande o našem pokretu u vanjskom katoličkom svijetu. Bilo bi poželjno i potrebito, da unaprijed na raznim svjetskim liturgijskim kongresima bude zastupan barem koji član našeg liturgijskog odbora, da se hrv. lit. pokret afirmira i pred vanjskom katoličkom javnosti, što će nam sigurno biti na čast, a i na slavu Božju. Dubokim vjerskim djelovanjem, koji se najbolje ispoljuje u liturgiji, pokazujemo svijetu nivo našeg duhovnog života. A taj se najviše cijeni. — **(id.).**

Rimski Ceremonijal

»Coeremoniale iuxta ritum romanum seu de sacris functionibus episcopo celebrante, assistente, absente« (Ed. Marietti, Torino). Ovo lijepo, skoro monumentalno djelo napisao je svećenik Aloisius Moretti, počasni akademik Papinske Liturgijske Akademije u Rimu. Djelo ima 7 dijelova. Zove se manuel (priručnik), ali je zapravo savršeno djelo o praktičnoj Liturgiji, napisano skropulozno prama propisima Crkvenog Zakonika i najnovijim odredbama Sv. Kongregacije Obreda. Pisac je sve potanko opisao, jasno i lapidarno. U prvom dijelu govori o pojmovima liturgijskog prava, o osobama (kardinalima, biskupima, članovima kaptola), o sakramentima, o recitaciji brevira i funkcijama u koru, o misi, o crkvenoj glazbi, zatim o svetim mjestima, oltarima, grobištima, uopće o bogoštovlju, o crkvenom arhivu, o štovanju slika, kipova, relikvija svetaca, te o procesijama. U drugom dijelu govori se o funkcijama, koje biskupi vrše kod pontifikala ili u koru (večernja, jutrenja, ure itd.), a također prelati ili opati. U trećem dijelu opisane su funkcije preko crkvene godine: Advenat, Svijećnica, Velika Sedmica, Uzašašće, Duhovi, Tijelovo. pobožnost 40-satnog klanjanja. Zatim obredi kad biskup dolazi u diecezu ili u pastirski pohod po župama. Nosi propise za diecezanske sinode i za provincijalne koncile. O sakramentima i sakramentalijama, koje vrši biskup i prosti svećenik. Kako se bolesnom biskupu dijele sakramenti. Posveta oltara, posvećenje crkve, blagoslov grobišta, zvona. Sprovod biskupa. Ovo je u glavnom sadržaj spomenutog praktičnog djela. Napominjemo da ima i nekoliko shema, u kojima je grafički prikazano n. pr. kako se ima stajati kod biskupskog pontifikala, kod pranja nogu na Veliki Četvrtak, kod ogoljenja oltara, kod obreda sv. ulja itd. Na kraju je aflabetski sadržaj svega gradiva, što pruža djelu potpunu preglednost. Bez dvojbe jedno od najvećih, najboljih i najsavremenijih djela te vrsti, koji će sigurno doprinijeti, da se Sv. Liturgija vrši časno, tačno, dostojno i savjesno od najvećih katedrala do najskromnije seoske župske crkve. — **(id.)**.

Razne vijesti

»Nauk karstianski« Jakova Ledesme

»Vrela i prinosi« iz Sarajeva donašaju studiju o »Nauku karstijanskomu isusovca Jakova Ledesme« od Vj. Štefanića. Ovo lijepo popularno djelo glasovitog isusovca bilo je g. 1583 prevedeno na hrvatski jezik i štampano ćirilicom u Mlecima. U 16. vijeku radilo je u Mlecima više ćirilskih tiskara, među kojima je bila najznatnija ona vojvode Božidara Vukovića. Drugu veću ćirilsku tiskaru osnovao je isto u Mlecima kotorski plemić Jerolim Zagurović, te je iz nje izašla kao prva do sad poznata knjiga »Psaltir s posljedovanjem« (1569—1570). Nju su kasnije preuzeli njegovi sinovi, a to se vidi iz zapisa na drugoj knjizi, koju je tiskao 1583 Kamilo Zanetti. »Nauk karstijanski« bio je štampan za katoličke vjernike po svoj prilici dubrovačke republike. Osim ove već prije g. 1571 tiskana je još jedna liturgijska knjiga u Mlecima izmiješanom ćirilicom i bosančom pod naslovom »Sveci rimski, razne službe, molitve i nekoliko psalmi« i ova je bila namijenjena katolicima 16. vijeka.

Pedagogija i liturgijska muzika u Holandiji

U Holandiji čine pripreme za proslavu 25-godišnjice pokreta, koji je u pučkoj školi postigao sjajnih uspjeha na pedagoško-liturgijskom polju

time, što je novom metodom stavio pedagogiju u službu liturgije, naročito liturgijskoga pjevanja, a crkvno pjevanje na službu pedagogije.

Taj sistem je uvela g. Justina Ward, pa se po njoj i zove »Wardina metoda«. Ova se metoda ne sastoji u tomu, da traži traktate o muzičkoj teoriji, pače ni o običnoj muzičkoj praksi, nego je to, kako vele stručnjaci, remek-djelo psihologije i pedagogije. Po tom naime sistemu netom djeca stupe u osnovnu školu, počimaju se poučavati sistematski postepeno, ali točno i potanko u Gregorijanskom pjevanju. Vrijednost je sistema u tomu, što djeca ne samo steknu ukus pjevanja, nego se u nj užive i u njemu uživaju. Ono im je neprekidan i svagdanji pratilac života, koji ih zabavlja, veseli, uzdiže i oplemenjuje. Četiri godine ovakova poučavanja donose zaključak, da djeca pjevaju u crkvi, a pjevajući dvostruko mole, jer stara je riječ: qui cantat, bis orat. Pri tome je vrlo važno istaknuti, da muzika, a u muzici naročito pjevanje ,nije slobodan, već obvezatan predmet u školi, kako je vjeronauk, povijest, računstvo i t. d.

Ovom se metodom u školi, kao u malu konservatoriju, pače, obzirom na nježnost dječje dobi, još i bolje postizavaju ne samo sjajni umjetnički, nego i pedagoški i liturgijsko-vjerski uspjesi, koji su evo i proslavom okrunjeni. Izgleda, da je provođenje ove metode teško, ali je dugogodišnja praksa i neočekivan uspjeh protivno dokazao. U Holandiji n. pr. kroz zadnjih 10 godina iz 250 škola sa 1000 razreda, gdje je bila ova metoda provedena, izašlo je 370.000 dječaka i djevojčica, muzički uzgojenih, koji su sposobni ne samo lako hvatati napjeve i melodije te im davati umjetničku interpretaciju, nego i čitati note i pjevati a prima vista. Tko pak da ocijeni uzgojno djelovanje na mlade duše izvađača i na publiku slušača? A koliko je time slave Bogu dano?

Skupine ovakovih mladih pjevača i pjevačica sposobne su, da obavljaju turneje i priredbe, na opće udivljenje, i u najvećim centrumima, kako je to bilo g. 1935 u Parizu. A evo i dne 29 prošlog prosinca na 10-godišnjicu »Wardina zavoda« otpjevali su u haarlenskoj katedrali u Belgiji pontifikalnu misu u originalnom grgurskom pjevu ništa manje nego 800 ovakove djece, a njihov pjev je radio raznosio Europom i svijetom.

Viša škola za Katoličku Akciju

Nadbiskup Downey u Liverpoolu ustanovio je ovu školu, kojoj je svrha, da odgoji i pripravi svjetovnjake za apostolsko djelovanje na polju Katol. Akcije. Pohađači te škole ne samo da stiču potrebito akademsko znanje, već se u prvom redu upućuju u praktični apostolski rad u Kristovu kraljevstvu. Predavanja su iz kršćanskog nauka i crkvene povijesti. Osim toga se predava o liturgiji, o kršćanskim socijalnim načelima, o školi i javnoj upravi, o misijskom djelovanju i t. d.

Svečano podjeljivanje sv. Krštenja

Prvi i najpotrebitiji sakramenat, po kojemu mi postajemo djeca Božja i članovi sv. Crkve, jest Krštenje. Ovo je, možemo reći, i najvažniji sakramenat, jer je temelj svega kršćanskog života. Radi toga se i taj sakramenat dijeli divnim obredima i svetim molitvama punim dubokog značenja, a sv. Crkva je uvijek željela i nastojala, da se taj sakramenat podjeljuje što svečanije. Radi toga je biskup Trierski naredio, da se sv. Krštenje podjeljuje što svečanije, po mogućnosti u svetačnim danima, da vjernici gledajući te svete obrede sjete se svoga krsnoga zavjeta i da budu svijesni velikog otajstva svoga preporođenja. Svećenstvu pak preporuča, da često govore vjernicima o važnosti ovog sakramenta i da im tumače značenje i uzvišenost obreda i molitava.

Najveći hrvatski sitnoslikar Julijo Klovijo (Glović)

Prošle god. navršila se tristošestdeset godišnjica smrti najvećeg svjetskog minijaturiste Julija Klovija (1498—1578). On je bio rodom Hrvat, pa se potpisivao na svojim slikama (Croata«. Originalno se zvao Jure Glović iz Grižana u Hrvatskom Primorju (okolina Vinodola). Po ondašnjem humanističkom običaju latinizirao je ime i prezime u Julius Clovius. Bio je kanonik u bazilici S. Pietro in Vincoli u Rimu, gdje je i pokopan. Njegovi veliki mecene bili su kardinali Marin Grimani i Aleksandar Farnese. Klovijev rad je mnogostruk. Napominjemo u prvom redu njegove ukrase i minijature u liturgijskim knjigama. Sve te slike pokazuju da je naš majstor bio ne samo čovjek žive vjere, već i duboke liturgijske naobrazbe. Za kardinala Grimania ukrasio je divno dva misala. No njegovo najslavnije djelo je Molitvenik B. D. Marije koji je uresio sa prekrasnim minijaturama za kardinala Farnese. Ukrasi liturgijskih knjiga od Julija Klovija spadaju među najljepše što se nalaze po raznim bibliotekama Evrope.

Moderna hrvatska religiozna umjetnost

Umjetnički kritičar talijanske katoličke revije »Arte Cristiana« osvrće se na djela religiozne umjetnosti, izložena na zadnjoj umjetničkoj izložbi u Veneciji (La Biennale). Konstatira veliku dekadencu moderne crkovne umjetnosti skoro kod svih paviljona. Ističe s pohvalom neka djela religioznog sadržaja od hrvatskih umjetnika u posebnom jugoslovenskom paviljonu. Poznata revija »L'Illustrazione Vaticana« donaša u jednom od zadnjih brojeva opi restauracije crkve Sv. Marka u Zagrebu sa reprodukcijama djela Ivana Meštrovića i Joze Kljakovića.

Bizant i razvoj crkvene glazbe

U zagrebačkom »Ćirilometodskom Vjesniku« piše S. Gorjanski o ulozi Bizanta u razvoju kršćanske crkvene glazbe. Nema sumnje da su temeljni izvori kršćanske glazbe sadržani u prvim muzičkim manifestacijama prakršćanskih općina, u prvim glavnim rasadištima kršćanstva, u Jeruzalemu i Antiohiji i u drugim većim gradovima Male i Prednje Azije. U početku je u muzičkim manifestacijama kršćanske crkve prevladavao židovski elemenat, a kasnije s pokrštenjem pogana počeo je prevladavati melos poganskih naroda, uglavnom helenistički i sirski. U prvim vijekovima, pa i u samom Rimu, liturgijski jezik bio je grčki, a s njim helenistički ili bizantijski način liturgijskog pjevanja. Od 5. stoljeća kad je Bizant dobio veću političku moć, počeo je i kulturno djelovati. U pogledu crkvene muzike postade Bizant posrednikom među kršćanskim Istokom i kršćanskim Zapadom. Bizant s jedne strane prima u sebe muzičke elemente raznih kršćanskih naroda na Istoku, amalgamizira ih i u ovom obliku prenosi na drugu stranu na latinski Zapad. Pisac je mišljenja, da je papa Grgur Veliki (koji je bio neko vrijeme papinskim nuncijem na dvoru bizantinskog imperatora u Carigradu) pod jakom impresijom ljepote i sjaj bizantijskog liturgijskog pjevanja pristupio normiranju latinskoga liturgijskoga pjevanja u Rimu. Na Zapadu, u mnogobrojnim samostanima Južne Italije (grčkog obreda) utjecaj bizantijskog liturgijskog pjevanja ostao je još dugo. Od doba raskola (9. v.) dva kršćanska svijeta bizantijski i latinski uslijed političkih prilika odalečili su se. To je imalo utjecaja i na daljnji razvoj njihove prvotne zajedničke i gotovo sasvim identične crkvene glazbe. Pri tom je Zapad doživio jaču i dublju evoluciju nego Istok. Dok je Istok zadržao prvotno načelo unisonosti i sistem neuma za notiranje melodija, Zapad je uz unisonost gregorijanskog korala prihvatio načela polifonije i sistem linijskih nota, a to posljednje je i u formalnom pogledu odalečilo latinsko crkveno pjevanje od bizantijskoga. S vremenom se i muzika Bizanta počela sve više diferencirati i raspadati u razne ogranke. Najjača evolucija bila je u ruskoj crkvi.

Crkvena umjetnost u Bosni i Hercegovini

Na teritoriju Bosne i Hercegovine našlo se također prilično ostataka ne samo starohrvatske, već i starokršćanske umjetnosti, graditeljstva i drugih objekata. O tome je napisao prikaz V. Ćurčić u »Hrv. Dnevniku«. U Homolju su se našli ostaci starokršćanske crkve iz 6. vijeka. U hrvatskim zemljama bio je raširen osobito kult Sv. Petra, pa je u njegovu čast podignuto više crkava za doba narodne dinastije. Tako pisac spominje, da je u 11. vijeku bila podignuta crkva Sv. Petra kod Rapovine blizu Glamoča. Našao se jedan interesantan ulomak sa natpisom: »Ferre dignatus est at honorem beati Petri apostoli pro remedio animae suae«. Na koncu članka pisac pripovjeda, kako je putujući po bivšem Sandžaku u blizini Mileševa naišao na ruševine neke male starokršćanske crkve, koja valjda potječe iz 7. ili 8. vijeka. Veoma je interesantan i sa liturgijske strane natpis na toj crkvi: Te Christe auctore Pontifex... (aedificavit ecclesiam). Po tvojem osnutku, o Hriste, sagradio je crkvu biskup...

Liturgija i kazalište

Evropski teatar rodio se pod posvećenim svodovima katedrale, a prve predstave razvile su se iz liturgije. O tom interesantnom predmetu piše prof. Vojmil Rabadan (Novo Doba). Najstariji dokumenat o počecima glume u crkvi na Zapadu nalazimo u latinskom spisu »Regularis Concordia«, sastavljenom koncem X. vijeka od engleskog benediktinca sv. Ethelwalda. Iz uvoda doznajemo što je potaklo pohvalni običaj mnogih redovnika da u neku ruku predstavljaju Evanđelje, mjesto da ga samo čitaju vjernicima. Najkrije zato da narod bolje razumije evanđelje, zatim želja da se crkvenim svečanostima poda što veći sjaj i privlačivost i time »da se učvrsti vjera neukog puka i neofita«. Ethelwald opisuje također točno dramatizaciju Evanđelja koje se čita na Uskrs. a odsad će ga recitirati i igrati svećenici podijelivši tekst u dijalog i dopunivši ga crkvenim antifonama i himnima, u prvom redu tropom redovnika Tutilona iz švicarskog Sankt Galla (9. v.) koji su pjevale sve crkve i samostani evropski. Prve »liturgijske igre« nastadoše u vezi sa proslavom smrti i uskrsnuća Spasitelieva, jer je to najznačajniji blagdan crkvene godine, a zatim u vezi sa ciklusom Božića. Pisac spominje najstariji liturgijski kodeks prvostolne crkve u Zagrebu »Missale antiquissimum«, napisan oko g. 1100, a koji je razsvijetlio prof. Fancev. Pod naslovom »Tractus stellae« misal sadrži ne samo latinski tekst dijaloga jedne božićne, odnosno bogojavljenske obredne igre, već i opširan »režijski plan« iz kojega se točno vidi kako se igra izvodila, kakvi su bili kostimi i svi ostali detalji. Zagrebačka igra Triju Kraljeva je jedna od najznamenitijih crkvenih gluma na svijetu.

Gradual majstora Andrije iz Ferma

U našim kaptolskim i samostanskim bibliotekama ima dosta veliki broj liturgijskih kodeksa ukrašenih sa krasnim inicijalima i minijaturama. Ovi su kodeksi važni ne samo za liturgijske stručnjake već i za historičare umjetnosti. O nekim iluminiranim kodeksima u Dalmaciji pisao je natrag nekoliko godina odlični stručnjak i njemački naučenjak Folnesisc. S njima se bavio i Englez Löw. Kaptolska biblioteka u Trogiru posjeduje više takovih liturgijskih kodeksa iz XIII.—XV. stoljeća. Među njima ističe se Gradual iz g. 1372, koji je ukrasio sa minijaturama majstor Andrija iz Ferma (pokrajina Marke u Italiji). O tom Gradualu pisao je Dr. I. Delalle u božićnjem broju Novo Doba.

CRKVENI KALENDAR

Nedjelja 30 IV: **III. NEDJELJA PO USKRSU.** Ruho bijelo.
Ponedjeljak 1 V· **Sv. Filip i Jakov,** apost. Crveno. Dvostr. II. r.
Utorak 2 V: **Sv. Atanasije,** biskup i crkveni učitelj. Bijelo. Dvostr.
Srijeda 3 V: **Našašće sv. Križa.** Crveno. Dvostruko II. razreda.
Četvrtak 4 V: **Sv. Monika,** ud. Bijelo. Dvostruko.
Petak 5 V: **Sv. Pijo,** papa. Bijelo. Dvostruko.
Subota 6 V: **Sv. Ivan Evanđ. pred latin. vratima.** Crveno. Dvostr.

Nedjelja 7 V: **IV. NEDJELJA PO USKRSU.** Ruho bijelo.
Ponedjeljak 8 V: **Prikazanje Sv. Mihovila Arh.** Bijelo. Dvostruko.
Utorak 9 V: **Sv. Grgur Nazijanski,** bisk. i crkv. učit. Bijelo. Dvostr.
Srijeda 10 V: **Sv. Antonin,** biskup i priznavalac Bijelo. Dvostruko.
Četvrtak 11 V: **Četvrtak iza IV. nedjelje po Uskrsu.** Bijelo. Jednost.
Petak 12 V: **Sv. Nerej i drugovi,** mučenici. Crveno. Poludvostruko.
Subota 13 V: **Sv. Robert Bellarmin,** biskup i učitelj. Bijelo. Dvostr.

Nedjelja 14 V: **V. NEDJELJA PO USKRSU.** Ruho bijelo.
Ponedjeljak 15 V: **Prosni dani.** Ljubičasto. (**Sv. Ivan de la Salle,** priznavalac. Bijelo. Dvostruko).
Utorak 16 V: **Prosni dani.** Ljubičasto. (**Sv. Ubaldo,** bisk. Bijelo. Poludvostruko).
Srijeda 17 V: **Prosni dani. Navečerje Spasova.** Ljubič. (**Sv. Pashal Baylon,** priznavalac. Bijelo. Dvostruko).
Četvrtak 18 V: **UZAŠAŠĆE G. N. ISUSA KRISTA.** Bij. Dvostr. I. r.
Petak 19 V: **Sv. Petar Celestin,** papa. Bijelo. Dvostruko.
Subota 20 V: **Sv. Bernardin,** priznavalac. Bijelo. Poludvostruko.

Nedjelja 21 V: **NEDJELJA U OSMINI UZAŠAŠĆA.** Bijelo.
Ponedjeljak 22 V: **Ponedjeljak u osmini Uzašašća.** Bijelo. Poludv.
Utorak 23 V: **Utorak u osmini Uzašašća.** Bijelo. Poludvostruko.
Srijeda 24 V: **Srijeda u osmini Uzašašća.** Bijelo. Poludvostruko.
Četvrtak 25 V: **Osmina Uzašašća.** Bijelo. Dvostruko.
Petak 26 V: **Sv. Filip Neri,** priznavalac. Bijelo. Dvostruko.
Subota 27 V: **Navečerje Duhova.** Crveno. Post i nemrs.

Nedjelja 28 V: **NEDJELJA DUHOVA.** Crveno. Dvostruko I. r.
Ponedjeljak 29 V: **Ponedjeljak u osmini Duhova.** Crv. Dvostr. I. r.
Utorak 30 V: **Utorak u osmini Duhova.** Crveno. Dvostruko I. r.
Srijeda 31 V: **Kvatrena srijeda.** Crveno. Post i nemrs.
Četvrtak 1 VI: **Četvrtak u osmini Duhova.** Crveno. Poludvostruko.
Petak 2 VI: **Kvatreni petak.** Crveno. Post i nemrs.
Subota 3 VI: **Kvatrena subota.** Crveno. Post i nemrs.